

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

AZ ÉRSEKJÁRVÁRVIDÉKI RÓMAI KATHOLIKUS NÉPTANÍTÓ-EGYESÜLET KÖZLÖNYE.

<p>Megjelenik a szorgalmi időben minden hó 15-én s 30-án. Előfizetési ár: Egy évre 2 frt Félévre 1 frt Egyes szám ára 10 kr.</p>	<p>Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. Komlóssy Ferencz. Főmunkatárs: Zelliger Alajos. Hirdetési díjak: Bélyegilleték 30 kr. Egy kéthasábos petitsorért 10 kr.</p>	<p>Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő“ szerkesztőségére címezve Budapestre (Ujvilág-utca 14. sz.) küldendők.</p>
--	---	---

TARTALOM: Élet és iskola. Bielek Károly. — Hogyan bánjunk a nehéz fejű tanulókkal? (Folytatás és vége.) Sankovits Bertalan. — Állítsunk iskolai takarékpénztárakat az ismétlő-, ipar- és tanonc-iskolákban! P. S. — Tárca. Csevegések az iskolából. II. Mátrai B. — Irodalom és művészet. — Vegyes. — Szerkesztői telefon

Elet és iskola.

Az ember iskolája az ő életével kezdődik. Lelke, az érzékszervek segélyével fölébredvén álmából, benyomást benyomás után fogad be általuk és nemsokára, mi kivüle létezik és történik, fölfogja, fölismeri és megkülönbözteti; mit megértett, azt emlékezetben tartja, a nyújtott képekből újakat alkot magának s nő tudatában; örömet és fájdalmat érez, amazt óhajta, ez ellen pedig védelmezi magát; valaminél megállapodik, mást pedig elvet; az egyiknek aláveti magát s megint másnak ellenszegül.

Ezen legelső iskolájában, élete kezdetén, megérsősbülvén egy kicsit, leszaggatja a bilincseket, melyekkel eszköze a test, össze volt kötve, karjai, lábai és nyelvének kötelekeit föloldván, szélesbíti ténykedésének körét és belülről kifelé hatalmasabban kezd működni.

Kitekintvén a köröskörüle szélesbülő világba, kíváncsi kérdéseire feleleteket követel, az összeség hangjának s akaratának engedelmeskedik és ez által új és új lelki táplálékot találván magának, ismeretségeinek s tudásainak számát öregbíti.

Élete, összes változataival együtt, az ő folytonos tanítója; benső és külső tetteinek van saját önmagukban székelő bírálójuk dicsőítő- és büntetőjük. A gyermek és fiatalok, a férfikor és aggság követik egymást, mindegyik azonban speciális iskolájával, a melybe a léleknek akaratlanul belépnie és a különféle vizsgálatokat, bár akármiféle körülmények között is, kiállania kell. Neki tehát az élet az iskola! Hanem ez még nem elég. Kell, hogy az iskola is legyen az ő élete.

Más életet él azon ember, a kinek lelhéhez mindjárt a mindennapi pályája kezdetétől, a nap több óráján át csupa meztelen pókháló, füstölt falak, takarékos világosság és az úntató magány beszélnek; a ki nagyon ritkán látja édes anyja, atyja mosolyát; a ki nagyon ritkán hallja az emberi beszéd kellemes hangjait, és egészen más életet él, a ki azonnal, születése után, kézzel kézre vándorol; a kinek minden új játékszer újabb ébresztője gondolatainak és érzelmeinek; a kinek előzékeny és okosan beszélő hozzátartozóinak s gondjátviselőinek társulata, gondos őrzője és ápolója.

Más életet él azon ember, a kiben az isteni szikra, alig hogy csillámlásának jelét adhatta volna, a legelső ápolói, nevelői, gondozói által elnyomatik, elfojtatik, a ki mindjárt kezdő, zsenge korában, minden erkölcsi erejét rontó méreggel itatik, és más életet él az, a kinek lelke kezdetől a látott tárgyaktól a láthatatlanokéhoz felemelkedni szoktatódott s a ki úgyszólván édes anyja tejével magába szította a legmagasabb jó, igazság s erényhez való szerelmét.

Más életet él azon ember, a kinek iskolája nem volt tan-, hanem kínterem, az emészthetetlen biflázásnak silány töredékeivel, az emlékező tehetség nehéz terhével, a fej és a szív silány megajándékozásával úgy a jelen, valamint az örökkévalóság útjára, és más életet az, a ki okos nevelőktől állítottott a világosság forrásaihoz, a melyekből halhatatlan lelke szomját elolthassa.

Más életet él, a ki elszökött az iskolából, ujjongván hogy lábbelijéről lerázhatta az iskola

porát, hogy gyámjának, vezetőjének keze alól, a ki őt féken tartotta, elosonhatott, — s kinek nagyon jól esik most felejteni a mit tanult és kinek nem kell tovább a tanulással bajlódnia: és egészen más életet él az, a kivel az iskola lép élete pályájára és kíséri őt a gazdaságban, a mezőn, a szántóföldön, vagy belép vele a műhelybe, gyárba, vagy helyet foglal vele a hivatalában, minden munkájánál fejt, karját igazgatja, marad vele a vígság, a gondnélküliség napjaiban úgy, mint a nehéz, válságos időkben, lépést tart vele céljai elérésénél egészen a sírig, azon utolsó fokig, a honnan vigasszal s meglegedetten készülhet az örökkévalóságba, a minden világosság és tökélyesség forrásához.

Ha átme gyünk az emberiség ezen különböző élet iskoláján keresztül, azon meggyőződésre jövünk, hogy minél több a rendes, jóra való iskola, annál több a rendes, igazi élet; minél kevesebb a jó iskola, annál nyomorúságosabb az élet.

E szerint legyen jelszavunk: „Egy iskola se legyen élet nélkül és viszont, egy élet se legyen iskola nélkül“!

Mi tanítók, nevelők azonban folytonosan tanuljunk, hogy másokat jól és sikeresen taníthas-

sunk; tanítsunk, hogy mások jól éljenek és mi úgy éljünk, hogy életünkkel is taníthassunk.

Közöljünk másokkal, adjunk ismeretségeink tapasztalataink tárházából minél többet, és hálával fogadjuk, mit mások tudásaink öregbítésére és szélesbítésére nyújtanak. Hajoljunk le, hogy a lent csúszó-mászókat hozzánk fölemelhessük, és emelkedjünk azokhoz, a kik már szellemileg fölénk kerekedtek. So' se vessük meg a kis magot, mert sokból már aranykalászkok is nőtték ki; ne riadjunk vissza a kagyló keménységétől, mert nem egyben rejlik ízletes eledel Mindenben keressünk lelket, szellemet, mert ezek nélkül minden tudás holt az életnek. Ha magunk örömmel szeretünk lépdelni a világosságban, hát kívánjuk, nyújtjuk ezt másoknak is, jól tudván, hogy az által azt önmagunkban is szaporítjuk. Itt nagyon háladatos a csere, mert mindig készpénzzel fizeti meg a kölcsönt.

El mindent az iskolából, mi nem való az életre és mindent el az életből, mi az iskola szegényére válhatnék, mert hol a folytonos iskola létté vált és az egész élet iskolává: ott az ember nevelése kellőleg teljesítette feladatát.

Bielek Károly.

TÁRCSA.

Fecsegések az iskolából.

II.

„Kérem szépen nagysága“ — mondja a cselédleány gazdasszonyának, aki pedig — biztos tudomásom szerint — pincér felesége. „Parancsol nagyságos ur?“ mondja a fővárosi kellner — talán csupa hálából — az érkező vendégnek, akinek a zsebéből kilátszó olló elárulja kilétét, de azért nem tiltakozik ellene. — Hjah, cimkórságos világot élünk, mindenki többnek akar látszani, mint a mennyi, még akkor is, midőn neveltség tárgyává teszi magát! Hogy is ne! Mikor az a nagyságolás megszerzi a gazdasszony kegyét, megszerzi a vendég tetszését, aki mintegy köszönetül s hogy csakugyan olyannak tüntesse fel magát, két krajczár borra való helyett büszkén veti oda keservesen szerzett hatosát.

Ilyesmi jutott eszembe, midőn a kitünően szerkesztett „Közoktatás“ című tanügyi hetilap 19. számában a tanítónők címkérdéséről olvastam valamit. Valamit bizony, még pedig nagyon furcsát,

nagyon komikus valamit; azt, hogy a tanítónők néhol nagyságot tartják magukat tanítványaik által az iskolában. A jelzett lap nem mondja, hogy minnenütt, minden tanítónő teszi ezt; nem is lehet mondania, mert hiszen mi, akik nem egy iskolában fordulunk meg, még nem is hallottuk; ha abban a lapban nem áll, soha eszünkbe sem jutott volna. De hát van abban valami különös? Van, még pedig nem kis mértékben.

Nagyon igaz, a legnagyobb magyarnak eme mondása: soknak legfőbb czélja fényleni, de nem használni; ha nem az egész, úgy bizonyosan az első része nagyon illik azon hölgyekre, kik magukat nagyságotatni akarják a tanítványok által. A valódi nagyság mindig meghozza a dicsőséget, nem szükség azt keresni, legkevesbe pedig az említett módon. Vajjon csakugyan olyan nagyságok lesznek-e, ha menthetetlen hiúságuknak ily módon akarnak tömjéneztetni? Tudni való dolog az is, hogy ott, hol a hiúság nyilatkozik, keresni kell, a belső, igazi becsét. Ennyit láttunk jónak elmondani erkölcsi szempontból; de paedagogiai szempontból is kifogás alá esik ám!

Hogyan bánjunk a nehéz fejű tanulókkal?

(Folytatás és vége)

A szeretet a társadalom fennállásának egyik alapfeltétele; ott ahol valami nagyot, nemeset alkotni kell, nem elég a vak engedelmesség, melyet a felsőség az alattvalóktól kierőszakol, a szeretetnek kell ama kapocsnak lennie, mely az embert emberhez fűzni, csak ez hoz létre tökéletes művet. Így vagyunk a nevelés terén is. Mi lesz abból az iskolából, a melyben nem uralkodik a szeretet, melyben a tanító nem egyenlő arányban osztja meg szeretetét tanítványai közt, hanem a míg egyiket, a természet szerencsésebb külső és belső tulajdonságokkal áldotta meg, dédelgeti, addig a másikat, mert talán kellemetlen külsejű, vagy nehéz felfogású, mellőzi, szeretné, ha nem látná, ha nem kellene hozzá soha egy szót sem intéznie. — Nem egy család van olyan, melynek egyik másik tagja valami sajnálatos ok miatt gyenge, beteges, talán nyomorék is. Az anyát a szánalom érzete inkább az ily szerencsétlen magzatához vonzza, mint az egészségesekhez; amazt jobban szereti, hivebben ápolja, szorgosabban gondozza, kiváló anyai szeretetével iparkodik kipótolni azt, mit a természet szerencsétlen gyermekétől megtagadott. És ez helyesen van így. Az az anya, ki hasonlóképen nem cselekszik, nem érdemli meg az anyai nevet. A tanító, mikor a gyermeket szülői kezéből átveszi, hogy a szülői kötelességeket teljesítse, megszűnik

a gyermekre nézve közönséges ember lenni, atyja lesz annak a gyermeknek a szónak átvitt, de egyuttal magasztosabb értelmében, ki mindazt, mit a szülőnek kellene, de a házi gondok miatt lehetetlen végeznie, magára vállalja s teljesíteni tartozik. Hogyan van tehát az, hogy mi tanítók a cimben jelzett gyermekek iránt oly ritkán érezzük azt a szülői szeretet? hogyan van az, hogy ellen-szenvvvel viseltetünk irántuk? Vajjon nem érezzük mi édességét annak a gondolatnak, hogy annyi és annyi gyermek nevelésében a második atyai szerep nekünk jutott osztályrészül? Ha így cselekszünk, nem helyesen cselekszünk, nem vagyunk méltók arra, hogy tovább is az iskola falain belül maradjunk, mert csak kontárok volnánk minden paedagogiai érzék nélkül.

A kiváló szeretet tehát az eszköz, melyet a szerencsétlen, nehéz felfogású gyermek iránt nem csak érezni, hanem külsőleg nyilvánítani is kell. Ebből azután önként következik a különös gond és figyelem, melyet az ily tanulókra a tanítónak fordítania kell. Hogy ezt tegye, nem csak a puszt kötelesség, nemcsak a szeretet indítja, hanem ösztönözheti önbecsének érzete is. A nehéz fejű gyermek hasonlít a testi beteghez, a tanító pedig az orvoshoz. Valamint az orvost kitartásra, kiváló buzgalomra ösztönözi a gondolat, hogy egy embert kell megmentenie az életnek; úgy a tanítót is ösztönözheti a tudat, hogy neki is beteget, észbelileg beteg gyermeket kell gyógyítania, hasznavehető polgarrá képeznie. S mennél kevesebb a siker

Az iskola nem szalon, nem báli terem, mely az udvarias feszetségnek az illetéktelen címek osztogatásának otthona; itt, nincs ellenvetésünk, kívánják meg a „nagysága” címet; de az iskolában tiltja a nevelés célja, a gyermekkel való bánás mód. Fő paedagogiai elv ez: a tanító és tanítvány között szereteten alapuló bizalom álljon fenn, hogy a gyermek bizalommal, melegséggel forduljon nevelőjéhez, akihez őt oly szoros kötelék fűzi. Majdnem olyan a viszony köztük, mint az anya és gyermeke között; szép is volna, ha a gyermek nagyságná édes anyját! Ez egyenesen megfogyasztaná, sőt talán kiölné az annyira szükséges bizalmat a növendékek szívéből a tanítónó „nagysága” iránt, akiben valami megközelíthetetlen, rideg, szigorú lányt látnának maguk előtt, de nem azt a második édes anyát, akihez ragunkodással viseltetni tartoznak, s akinek magának le kell ereszkednie a gyermekeknek, hogy gyermek legyen ő is a gyermekek között, hogy velük gondolkozzék, velük szórakozzék, hogy az anyai hivatás mellett a testvéri szerepet is kellőleg viselje.

Ez mind nem jutott eszükbe az illető tanítónőknek, mikor az a hóbertos gondolat megtetszett nekik; mert nem tehető fel, hogy hivatását ismerő ember megdoldva tegyen olyasmit, ami hivatásával teljesen ellenkezik. Legyen az a tanítónő férjes, vagy hajadon, nagyságotatnia nem szabad magát, még akkor sem, ha esetleg nagyságos úrnak a felesége volna. Az iskolába nem viszi be férje nevét, rangját, nem mint férjes vagy hajadon nő tölti be ott állását, hanem mint nevelő, a ki épen a miatt holmi címekre se jogosan, se okosan nem aspirálhat.

Furcsa dolog lenne bizony hallgatni a gyermek szájából: „nagysága kérem ki akarok menni.” Ismerék egy tanítónőt, a ki vér szerint való rokonom is; ez nem nagyságotatja, de még csak tensasszonyoknak se hivatja magát, pedig erre az utóbbira teljes joga lenne. Ahhoz szoktatta tanítványait, hogy őt *n é n i e k* nevezzék. És az jobban is áll annak a hat éves gyermekeknek szájában, jobban is megfelel annak a viszonyoknak, melyben a tanítónő és tanítványa van, a gyermeket sem idegeníti el, sőt ellenkezőleg, mint több évi ta-

reménye, annál nagyobb legyen a kitartás, a buzgóság, annál jobban használjon fel minden rendelkezésére álló eszközt, hogy, ha fáradozása kárba nem veszett, annál nagyobb legyen önbecsének érzete, annál nagyobb legyen öröme az alig remélt győzelem felett. A jó, éles eszű tanulóval haladni, sikert felmutatni nem nehéz dolog, azt megteheti még az is, aki paedagógiai szakismerettel nem bír. Mutasson fel sikert ott a tanító, hol az fáradozással jár, mutasson eredményt ott, hol a sikert reményleni alig lehet, ez becsületére válik a világ előtt s önmagának meg lesz az a megnyugtató tudata, hogy megtettem, a mi tőlem telhetett.

A különös gondot és figyelmet pedig mindjárt a legelső osztályban kell a gyermekekre fordítanunk. A halogatás éppen itt lenne a legkárosabb, mert aki az alsóbb osztályokban járó nehéz fejű gyermekekre kiváló gondot fordítani elmulasztana, erősbítené azt, a mi ellen küzdenie, a mit megszüntetnie kell hasonlóan a gondatlan kertészhez, aki a helyett, hogy a gyomot idejekorán kitépné a virágok közül, elhatalmasodni engedti, hogy elfojtsa a nemes növényeket. Nem tapasztalásból tudjuk-e, hogy a tanítók rendszeren egész lapokat olvastatnak el a jó tanulókkal, mert szép és folyékony olvasásukban maguk is gyönyörködnek, míg a gyöngye olvasók alig nyögnek ki néhány sort, már türelmüket veszítik a hivatásukat nem ismerő tanítók, leültetik a szegényeket meg nem gondolva, hogy a gyakorlat éppen azoknak oly fölötte szükséges. Majd ha a magasabb osztályokba mennek, meg-

tanulhatnak jobban olvasni és számolni, gondolkodják magukban! de éppen akkor megfélekedeznek egyrészt arról, hogy az ily elhanyagolt nehézfejű gyermekeket magasabb osztályba ereszteni tiltja az igazságosság — jöllehet a tanítók a hibásak — másrészt pedig arról, hogy ha áteresztik is őket, a bajon nem lesz segítve, mert a magasabb osztályoknak nem az olvasás és számolás gyakorlása az egyedüli tárgyuk, hanem ezek mellett sok más dolog is, a mely különösen a nehézfejű gyermekeket veszi igénybe, s az lesz a szomorú következés, hogy a szerencsétlen tanulók nem a saját, hanem egyenesen a tanítók hibájából se olvasni, se számolni nem tanulnak meg, se a földrajzban, se a természetrajzban nem szereznek annyi ismeretet, amennyit pedig minden szellemi fogyatkozásuk mellett is szerezniök kellett volna. Ha magyaráztunk, értelmeztünk valamit, ne annyira a jó, mint inkább a nehezebb felfogású gyermekkel mondassuk el, őket kell felszólítanunk, hogy előszámoljanak, a történeti és bibliai eseményeket a tanító után elbeszéljék. Ez a gyakorlat célhoz vezet, mert fejlődik általa bennünk a gondolkodó képesség, erősödik az emlékezet, egyszóval az egész lélek, amely pedig a folytonos mellőzés és elhanyagolás által teljesen parlagon maradna.

Az ily gyermekek igen gyakran tudatával bírnak szellemi gyöngeségüknek. Erre mutat legalább e nem egyszer hallott nyilatkozatuk: „Tanító úr kérem én tanultam, de nem megy a fejembe.“ Nem szólok a hanyag tanulókról, akik

pasztalása után mondá, a gyermek bizalmát, szeretetét nagyban felkelti.

Felhozhatnák talán védelmükre azt az általános bevett szokást, mely szerint ma már minden valamire való asszonyt, kisasszonyt nagyságnak. Erre azonban az a megjegyzésünk, hogy az emberi szokások jók is, rosszak is lehetnek egyaránt. Én az említett szokást az utóbbiakhoz sorolom, bocsánat érte, sérteni nem akarok senkit s az elfogulatlan olvasó nekem ad igazat; az a női kultusz, melyet ma nap üznek, csakugyan túlzás, mely a felvilágosult tizenkilencedik század keretébe sehogy sem illik, mely az eszményiért, a haladásért annyit áldoz, annyira lelkesül. De ebben a túlzott nőkultuszban kevés a valódi haladás, de még kevesebb az eszménység, sok esetben épp az anyagiasság rí ki belőle.

Ne induljanak éppen a tanítónők ily balga szokás után, ők, akik a világ nevelésére, oktatására hivatvák; ne kövessenek olyat, ami magában véve nevetséges dolog; a herceg kisasszony, gróf kisasszony ellen nincs kifogásuk az illetőknek, miért lenne ép a tanítónőknek a tanító kisasszony,

vagy egyszerűen a kisasszony címezés ellen — a tanítványok részéről! Hisz úgy is alég abszurdummal találkozunk a címkérdést illetőleg az életben. Atyák és anyák per maga (!) szólítják gyermekeiket, ezek viszont a nagyon is bizalmas te megszólítást használják. Véleményem szerint az úgy a magyar patriarkális szokásokkal, mint magával az emberi szívvel is ellenkezik, de azért a modern kor e vívmányával nem egyszer kell találkozunk, sok esetben szótlánul el is tűrnünk. Ne csináljunk hát mi magunk oly dolgokat, melyekre a kétes becsű modern kifejezés illik.

Még egyszer kijelentem, hogy se a nőket egyáltalán, se a tanítónőket sérteni nem akartam e sorokkal; csak az úgy adta kezembe a tollat, hogy e csevegést megírjam. Meglehet, sokan lesznek, akik éppen azért, mert csevegésnek címeztem, nem sokat fognak reá adni, de elhihetik, hogy csevegés közben is meglehet az igazat mondani, pedig én most, azt hiszem legalább, igazat írtam, ezt súgja a szilárd meggyőződés, mely tollamat vezette. A viszontlátásig!

Mátrai B.

1888 29

azt a mondást szintén gyakran használják rest-ségük mentegetésére, mert az ilyeneknél egyenesen hazudságnak tekintjük szavaikat s a fenyték kellő szigorával lépünk fel ellentük; hanem azokat a tanulókat, akik valóban sok nehézséggel küzdenek, míg valamit megtanulnak. Ha ezt az öntudatot ellensúlyozás nélkül hagyjuk, a gyermek önbizalma tűnik el, elveszti kedvét a tanulástól s ha eszébe jut is, no most a leckét kell megtanulnom, ott terem az a másik gondolat is: minek vegyem elő a könyvet, ugyse hirom megtanulni. Ezt okvetetlenül meg kell akadályozni az ügyes tanítónak, erre pedig egyedüli eszköz az lesz, hogy néha néha, mikor az ily gyermektől is hallunk valami csekély helyes feladatot, megdicsérik, talán a kelleténél is jobban: no látod fiacskám, hiszen tudod te ezt, csak rajta, meglásd menni fog az neked stb. Az ily buzdítás, bátorítás nagyon sokat használ; mert ha a nehézfejű tanuló néha dicséretet is kap tanítójától, ime én is csak tudok valamit, kedvet kap a tanuláshoz, megkettőzötteti szorgalmát. A saját tapasztalásom után mondom ezt. Volt egy tanítványom, akit többször felszólítottam a feladott lecke elmondására, de soha egy szót nem hallottam tőle, csak ezt a néhány szót: „Kérem, én tanultam.“ Arca a félelem és kétségbeesés érzelmeit tükröztette vissza mindig, valahányszor felhívtam. Elejinte hanyagságának tulajdonítottam s feddés által kísérlettem a jó útra téríteni, de nem használt. Utána nézve a dolognak, meggyőződtem, hogy a fiú nem kőborló, az utcára nem jár, hanem folytonosan otthon van, még pedig szigorú atyai fegyelem alatt. Mindjárt tudtam, hogy nem a hanyagságot kell gyógyítani. Buzdítottam, bátorítottam őt; dicsértem, hogy hiszen ő is tud valamit s az eredmény nem maradt el, a fiú napról napra bátrabb, feleletei érthetőbbek, világosabbak lettek s év végére meglehetősen kinőtte magát.

Nem tettem úgy, mint némelyek elég oktanul, hogy az ily nehézfejű gyermekeket mindenféle gúnynevekkel illetik, a mi által nemesak a köteles szeretetet és gyengédséget, de a paedagogiai okosságot is lábbal tapossák, amennyiben csak azt érik el vele, hogy a gyermek elkecsereedik. Te buta, te ostoba, ökör stb. szép szavak azok, a melyeket az ügyetlen és lelkiismeretlen tanító szájából hallhatunk, a melyekkel ama szerencsétlen gyermekeket illeti, kik önhibájuk nélkül nem képesek hamar egyszerre felfogni, megérteni azt, mit a tanító úr előadott. Nem szabad ily szavakat, címeket használnia, mert ez még a modern paedagogus szájába sem illik, annál kevésbé az olyané, aki igazi vallásos érzelemtől áthatva fogja fel tanítói magasztos hivatását. Nem szabad elragadtatnia magát a harag és türelmetlenség által, hanem ha észreveszi, hogy a nehézkes, lassú járású ész az oka a gyermek tudatlanságának, fejtsen ki annál nagyobb türelmet és kitartást. A többi tanulóra való tekintetből sem szabad gúnyneveket az ily szerencsétlen gyermekeknek osztó-

gatni. A hét, nyolcz éves gyermek esze, igaz, még éretlen, de mégis elég fogékony már arra, hogy észre tudja venni, vajjon a tanító szeretettel bábrik-e tanítványaiival, vagy nem. Mit fognak gondolni, ha látják, hogy a tanító úr minden igaz ok nélkül türelmét veszítve s mintegy önmagából kikelve, csúnyábbnál csúnyább szavakkal halmozza el szerencsétlen tanulóársukat? Kiméletlen durvasága vagy azt fogja eszközölni, hogy a tanulók érdemetenül szidott társuk pártjára kelnek s a tanító úrról nem a legjobb hírt terjesztik el, vagy pedig azt, hogy ők is együtt nevetnek a tanítóval nehézfejű társuk ügyetlenségén, esetlen feleletein, ők is használni fogják amaz embertelen címeket; a tanító úr mondotta, hát nekik is szabad! Necsak ő maga kerüljön el minden gúnynevet, de azt sem szabad túrníe, hogy a többi tanuló nevesse, gúnyolja társát, mert, mint említém, az ok nélkül gúnyolt, becsmért tanuló elkecsereedik, elveszti kedvét a tanulástól, bizalmatlan, magába zárkózott, merev lesz, mely tulajdonsága aztán a sikernek minden reményét könnyen meghiusíthatja. Van egy szép közmondás, melyet szívleljenek meg a nevelők és tanítók, kik e tekintetben hibásoknak érzik magukat. Legyünk türelmesek a balgagatok iránt, mert mi okosak vagyunk. Igen! legyünk türelmesek, elnézők, mert különben, míg azok önhibájukon kívül balgagatok, mi saját hibánkól válunk balgagatokká; ezt a címet pedig, azt hiszem, senki sem akarja magának megszerezni.

A tananyagra vonatkozólag is több dolgot kell a tanítónak a nehéz fejű gyermekekkel szemben figyelembe venni. Minden osztály számára bizonyos anyag van kijelölve, melyet egy iskolai év folyamán el kell végezni. Ezt el lehet érni a jó eszű tanulókkal, de azt kívánni, hogy a nehéz fejű gyermek is annyit tanuljon, mint többi társa, nem lenne helyén való. Velük szemben csak a legszükségesebbekre szorítkozzék a tanító. De melyek azok a legszükségesebb tárgyak? Az én nézetem szerint a hittan, az anyanyelv és a számolás. Ezeket jól elsajátítani is elég feladat leend az ily szerencsétlen tanulóknak, hát még akkor mily nehézségekkel kellene megküzdeniök, ha a melléktárgyakból is annyi ismeretet akarnának velük megszereztetni, mint jobb eszű társaikkal! Kárba veszett idő, kárba veszett fáradság lenne az. Először a szükségeseket; ha ezekben észleljük a kellő haladást nyulhatunk a mellékes tárgyakhoz, mint hasznosakhoz. Mindenki belátja, hogy nagyon inpaedagogikus eljárás lenne rajzolásra kényszeríteni oly gyermeket, ki a betűket sem tudja jól kiírni, növény- vagy ásványtannal megtönni az oly tanuló fejét, ki a legelemibb fejszámolási gyakorlatokkal sincs tisztában; a történelemre tanítani az oly tanulókat, kik a katakizmus legkönnyebb s legszükségesebb kérdéseire sem tudnak megfelelni. Mindevel azonban nem azt akarjuk mondani, hogy a nehéz fejű gyermekek a mellékes tárgyak előadásából kizárassanak; nem, mindenkire ragad valami, rájuk is,

ha ezek előadását hallgatják; de ne követeljük tőlük oly mértékben, mint a többitől; elégedjünk meg azzal, a mit pusztán a hallás által elsajátítanak; házi feladatokkal terhelni nem lenne tanácsos.

Még a legszükségesebb tárgyak tanításában is legyen a tanító kimért, legyen tartózkodó. Az elvont szabályokat, nehéz meghatározásokat követelje a jó tanulóktól, de ne a nehézfejúektől. Ily dolgok: mi a főnév, mi a tulajdonságnév, mi az alárendelt, vagy mellérendelt mondat? stb. nem nekik való kérdések, mert ha sikerül is nekik nagy ügygyel-bajjal megtanulniok, érteni úgy sem fogják. Helyesebb, ha a jó, helyes írásban és olvasásban gyakorolja őket a tanító. A hittan tanításában is tegyen különbséget a jó és nehéz fejű tanulók között. Mert míg a jó tanuló az elvont nehéz kérdéseket is megbirja nemcsak tanulni, hanem kellő megvilágítás után érteni is, addig a nehéz fejű gyermek csak kinlódni, gyötrődni fog a feladott kérdések bemagolásával a nélkül hogy azokat megtanulni, mi több, megérteni képes volna. A fő dolog, hogy még a legszükségesebb tantárgyakból is helyes választást tegyen; az erősebb eledelt a felnőtteknek; a kiskorú gyermek csak a tejet birja meg. Alkalmazzuk ezt az iskolában is.

Még azt akarom csak megjegyezni, hogy nagy valószínűség szerint minden iskolában találkozunk nem egy nehéz fejű tanulóval. Ezeket a tanítónak mindjárt a tanév elején ki kell ismernie. Azért minden módon iparkodjék kikutatni, kik azok a szerencsétlenek, a kik kiváló figyelmére és gondoskodására szorulnak. Ezeket mihelyt kiismerte, azonnal vegye kiváló atyjai gondjaiba, alkalmazza velük szemben az itt részletezett szabályokat. Ha jó tanító akar lenni, ha hivatását lelkiismeretesen teljesíteni akarja, ezeket meg is teszi; mutassa meg, hogy ő mint tanító, nem annyira a jó tanulóknak, mint inkább a nehéz fejű gyermekeknek tanítója. Áldozzon értük erőt, fáradságot, türelmet és kitartást, meggondolva hogy azok ép úgy Istennek teremtményei, mint a többi tanítvány, hogy azok kiválólag szorulnak támogatására, mert hiszen belőlük is úgy önmagukra, mint az emberiségre hasznos polgárokat kell nevelni; meggondolva azt is, hogy ily törekvésében nem marad egyedül, mert a ki a jót akarja, azt munkájában Isten is segíti.

Sankovits Bertalan.

Állítsunk iskolai takarékpénztárakat az ismétlő-, ipar- és tanonc-iskolákban!

Az iskolai takarékpénztár intézménye hazánk sok ismétlő, de kivált az iparos-tanulók iskoláiban igen jó hatásának bizonyult, a mennyiben a takarékoság erénye a takarékpénztáraknak; de különösen az iskolai takarékpénztáraknak; egyuttal gyakorlati munkát által lelkes néptanítók vezetése mellett az önállóság felé fejlődő serdülő ifjúság nevelésére elvitázhatatlan befolyással van, és többé kevésbé a jövő jóletnek alapját veti meg.

Tudjuk, hogy a takarékoság erénye nagyban

szelídítő hatással van a lelkületre; — a jó erkölcsi magaviseletre fogékonnyá, — az életre előrelátóvá, — a várakozásokban józanná, — a saját és mások munkája, fáradsága, tulajdona és pénze értékének okos megbecsülésére képessé, a mai nap-ság könnyelmű költsézés- és adósság csinálásra kedvetlenné tesz.

Azért mindezen kétségtelen s a tapasztalat által igazolt nevelő hatásánál fogva is igen melegen ajánlhatjuk az iskolai takarékpénztár behozatalát az ismétlők, de kiváltképen az iparos-tanulók oktatásával foglalkozó lelkesült fiatalabb tanítók szíves figyelmébe és igen jól tesznek az iskolai hatóságok és felügyelő bizottságok, hogyha e tekintetben, mely tapintatos ajánlásaikkal a tanítói karra hatni iparkodnának.

Azon körülmény, hogy már most posta takarékpénztáraink vannak, épen nem teszi feleslegessé az iskolai takarékpénztárakat, sőt ellenkezőleg ezeket előmozdítja, a mennyiben a nevelő tanító mintegy közvetítő álláspontot foglal el a tanonc és takarékpénztár között, alkalmat nyujtván, hogy még a legszegényebb inas is krajcáronként vehesse igénybe a takarékpénztár üdvös előnyeit, — azon krajcárkákat hozza bizalmasan tanítójának, melyeket különben haszontalanságokra, szivarkákra, nyalánságokra vagy annál is rosszabb erkölcs súlyosító dolgokra és alkalmakra költene.

Az ügy megérdemli, hogy úgy a nevelő tanítás, mint egy okos megalégedett és nyugodt lelkületű jövőd iparos nemzedék érdekében fölkaroltassék. Lelkes tanítóktól elvárható. Hisz ezen nemzedékből származik a városokat, a polgáriasságot s a nagyfontosságú társadalmi középosztályt alkotó elem; tehát különös figyelmünkre kell méltatnunk, hogy azt, a mennyire az rajtunk áll, nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag és lehetőleg a boldogulás útjára tereljük.

Legyenek meggyőződve, hogy nem üres phrázisok, hanem egyenesen gyakorlati tapasztalások indítottak e fölhívásra; mert ha a mindeddig mondottaktól el is tekintünk: nem lehet s nem szabad ignorálnunk azon körülményt sem, hogy a takarékpénztárnak behozatala az iparos tanoncok iskolájának s egyáltalában az ismétlő iskolák népszerűségéhez és megkedveltetéséhez nem csekély mértékben járuland; erre pedig eleinte nagy szükség lesz, ismervén az iparosok nagy számának valóban igazságtalan ellenszenvét ezen iskolák ellében.

P. S.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A csanádi növendékpapság előfizetést hirdet ily című fordított munkára: Természettudomány és szentírás a teremtéshez való viszonyukban. A mű husvét után jelenik meg 21—22 iven, ára 2 frt. Megrendelhető Temesvárott.

Rózsavölgyi és Társa zeneműkereskedésében Budapesten megjelent és hozzánk beküldetett: *Ez a t a n C s á r d á s*. Lányi Ernő eredeti dalai után

szerkeszté Nikics Árpád. Ára 80 kr. Geduld bringt Rosen. Polka-francaise componirt von Louis Katzau. Ára 70 kr.

„Keresztény Magyarország“ cím alatt Clair Vilmos ismert nevű hírlapíró új hetilapot indít meg és már 15-én 40000 példányban bocsátja szét Magyarország minden irányába. Programja a lap címe, jelszava: egyetemes keresztény szövetség. Előfizetheti egy évre 4 frttal, egy hónapra 35 krral. Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalra címezve Budapest, IV. kerület, Ferencz-József-rakpart 16. szám a. küldendők.

Megjelent: A külföldi szónokai, egyházsónoklati havi folyóiratnak 1887 évi márciusi füzeté. Ezentúl „Hazánk s a külföld jelesebb szónoklatai“ cím alatt fog megjelenni Dr. Reindl Román szerkesztésében minden hó 20-án, úgy hogy az előfizetők 25-ig kézhez veszik. Dr. Reindlnak a beszédek valogatásában főelve: Rövidség és gyakorlatiasság. Igen ajánljuk e szónokl. folyóiratot tisztelt olvasóink b. figyelmébe! Előfizetheti egész évre 6 frttal Dr. Reindl Román úrnál Budapest, (Erzsébetvárosi plebánia).

Garamszeghi (Lubrich) Ágost egyetemi tanár munkája: »Társadalomtudomány« megrendelhető a szerzőnél Budapesten, Sándor-utca 32. sz. a. E mű, mely 570 sűrűnyomású nagy lapra terjed, minden művelt embernek, de különösen az előnyösített osztályoknak figyelmére méltó! Ára 3 frt.

Mehner Vilmos kiadásában Budapesten megjelentek: Garay János összes munkáinak 11—14 füzetéi. Vas Gereben összes munkáinak 31—34 füzetéi. Egy-egy füzet ára 35 kr.

Ságh József »Zenelap«-ja, (II. évfolyam) érdekes tartalma mellett időnkint kitünő és eredeti minőségű zeneműmellékletekkel jelenik meg. Ez évben mellékletül volt adva: »Jolán«-esárdás Schnöllertől, »Komáromi emlék« Sipos Antal-tól; legközelebb megjelenik: Szotyori Nagy Károlytól a »népfölkelők indulója« Goll Jánostól egy »Üdvözlő-dal«, Wusching K. Páltól egy tréfás férfi négyes. A legújabb szám, mely f. hó 10-én jelent meg, szintén érdekes és változatos. Vezércikke »Egy lecke«. Aztán a Galin-Chève-Paris-féle számrendszerről ír, melyet népközpontokban már használnak. Ehhez van kétféle melléklet. Van benne humoristikus zenei tárcsa is. »Apróságok« címen pedig érdekes zenei mozzanatok jegyzetnek föl a multi- és jelenből. Tanulságos még a »Kritikai-rovat«, mely újabb zeneművek bírálatával foglalkozik. A »Külföldi-rovat« rá mutat külföldön előforduló fontosabb és érdekesebb zenei mozgalmak-, találmányokra stb. Végre figyelemmel kíséri ugy a fővárosi, mint vidéki zenei életet, mozgalmakat s igyekszik hű képét adni minden oly eseménynek, mely jelentőséggel bír az egyetemes művészeti mozgalmak szempontjából. Előfizetheti a »Zenelap«-ra. Budapestén Üllői-út 4. szám. Egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Az előfizetés legcélszerűbben posta utalványon történik.

VEGYES.

A tanító-népfölkelők ügyében. Trefort közölt ügyi Miniszter körlevelet bocsátott ki, mely szerint a népfölkelésre kötelezett nélkülözhetetlen tanítókról jelentés teendő oly célból, hogy ezek állásukban meghagyathassanak. »A népfölkelési tetteleg: szolgálat alóli ezen ideiglenes fölmentésre

csak azok hozhatók javaslatba, kik állásuknál fogva mint igazgatók, vagy mint tantárgyuk egyedüli és semmiképen sem nélkülözhető előadói a tanítás érdekében multhatatlanul szükségesek.« Akik a közölt ügyi Miniszter ajánlatára a honvédelmi Miniszter által fölmentetnek a népfölkelési kötelezettség alól, külön értesítést fognak kapni annak idején; kik ilyenmő értesítést nem kapnak, a katonai népfölkelési szolgálatra kötelezve vannak.

Dr Komlóssy Ferenc, lapunk szerkesztője folyó hó 8-án a szempei (Pozsony m.) kerület országgyűlési képviselőjévé választatott. Eddig a verbói (Nyitra m.) kerületet képviselte az országgyűlésen.

Kuriai határozat népközpontjai fegyelmi ügyben. Egy népközpontban előfordult fegyelmi ügyre, mely fokozatos fölebbezés folytán a legfőbb királyi ítélőszék által lett eldöntve, felhívjuk t. olvasóink figyelmét. Ügyállás. Két iskolás fiú a templomban az isteni tiszteletet zavaró magaviseletet tanusított. Az iskolaszéki elnök ezen rendfenyték alá eső magaviseletért a két fiút a községi bíró által a jogosultság határait túl nem haladó módon, megverette. A gyermekek szülői ez ellen a v. . . i királyi törvényszék előtt panaszt emeltek. A törvényszék a bünyenyítő eljárást beszüntette. Fokozatos felebbevitel folytán a királyi kuria 1886. ápril 21-én 8879. szám alatt azon elv alapján, hogy iskolaszéki elnöknek az iskolába járó tanulók felett fegyelmi joga van, a bünyenyítő törvénykönyv 313. §-ának alkalmazásával az alsóbb bíróságok beszüntető végzéseit jóváhagyta, mert a vádlott községi bíró a rakonczátlanokó iskolás gyermekeket, az iskolaszéki elnök rendelkezésére, jogosítva volt megveretni (Népközp. Tüntügy).

Fribort Béla sasvári áll. elemi iskolai tanító, a »Népközpont« olvasója állásában megerősítettet.

Jubileum! Viszth József, bars-szent-keresztői kántortanító február hó 21-én sok barátja, tisztelője s ismerőse körében (biz 50-en felül is voltunk a dús asztalnál) ünnepelte Bars-Szt.-Kereszten való tanítói működésének 40 éves jubileumát — Adja az Ég, hogy a mi jó öregünk, kedvelt s mindenkítől annyira szeretett s becsült, »Viszthko bácsink« olyan aczélos egészséggel, zavartalan megelégedéssel, irigylésre méltó jó kedélyével s kiapadhatlan humorával, a minőnek mostanáig örvend, megérje 50 éves jubileumát is! Ezt számos tisztelője s barátja nevében kívánja Bielek Károly.

Kubicza Terentius unini volt pléb. helyettes urat, mint a népközpont igaz barátját van szerencsénk t. olvasóközönségünknek bemutatni. Ő Unin és Radimó községekben a tanítóknak az ismétlő iskolában való fáradozásait 30 frttal jutalmazza, nyitrai megyei bizottsági taggá való megválasztása

alkalmával pedig áldomás helyett a szegényebb sorsú tanulók közt 20 frt. értékű tankönyvet osztatott szét. Fogadja e két követendő példájáért a tanítók nevében mondott őszinte köszönetünket!

A fővárosi községi reáliskolák igazgatói régebben azzal a joggal bírtak, hogy 3 napi iskolai szünetet engedélyezhettek; ujabban a fővárosi közgyűlése szabályrendelettel e jogot megszüntette. Most a vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint a ki felügyeleti joggal bír, fölhívja a fővárosi törvényhatóságot, hogy e határozatát hatályon kívül helyezze. Nagyon helyesen; csak azt sajnáljuk, hogy a miniszterium ezt a polgári iskolákra is ki nem terjesztette. Quod uni instum, alteri aequum. Nem kell az igazgatók jogait nyírni; mert vagy bízunk bennök vagy nem, ha az első eset áll, akkor az a nagyobb hatáskör csak emelni fogja az intézetet s az utóbbi eset föl nem tehető.

Ez aztán maecenás. Stanford, amerikai miliomos, egy Californiában létesítendő egyetemre 20 millió dollárt adományozott. Ilyen kellene Trefortnak, akkor Pozsonynak is, Szegednek is, de még Kassának is lenne egyeteme.

Ösztöndíj. A tanító- és tanítónőképzési ösztöndíjakat illető Besán-féle 100 forintos ösztöndíjjalomból üresedésben levő 10, s a fokozatos előléptetés által még üresedésbe jövő állomásokra márc. 31-ig pályázat hirdettetik.

A francia tanügy 1882. és 1886-ban törvényesen rendeztetett. E törvények szerint van Franciaországban 1. óvoda, 2. elemi iskola, 3. felsőbb nép- és ismétlő-iskola, 4. tanonciskola. Az iskolák vagy nyilvános, vagy magániskolák. Minden tanítónak franciának kell lennie. Fiúiskolákban rendszeresen tanítók tanítanak, óvodákban, leány- és vegyes-iskolákban tanítónők. Engedély mellett a tanítók vegyes iskolákban is taníthatnak, ha a női kézimunka tanításáról gondoskodik; nők fiúkat is taníthatnak, ha arra engedélyt nyernek. Minden községben legalább egy állami iskolának kell lennie; az iskola költségeit a község viseli. Ez iskolákban csak világi tanítók taníthatnak. A tanítók fizetését az állam veszi át, de pótlékról és egyéb költségeik fedezéséről a község gondoskodik. A tanfelügyelet költségeit a megye viseli. A tanítói fizetés 1000—2000 frank között s öt osztály szerint változik; a helyi pótlék 100—1000 frankig terjedhet.

Tanügyi tájékoztató. Bonnáz Sándor csanádi püspök ő exciája Szeged városának felsőbb leányiskola helyett fogadalmi templom építésére adja az ígert 100,000 frtot és pedig végrendeletileg biztosítja ez összeget kamataival együtt. — **Salzburgi kath. egyetem** ügye lassan halad előre. Egy egyetem-alapító egyesület alakult, melynek eddig csak 812 tagja van, holott minden püspöki hatóság ajánlása igénybe vétetett és 7875 plébániahivatal kapott felkérést az ügy felkarolására. Az egyetemi alapra eddig

csak 24,000 frt gyűlt egybe. (Rel.) — **Középiskolai** pap-tanárok oktatásában Magyarországon az 1885/86. tanévben részesült 14,662 tanuló, vagyis 2769-el több, mint a görög-keleti, reform., luther., s unitarius felekezetek összes középiskoláiban. A katolikus iskolák tehát látogatottságra nézve legelső helyen állanak. — **Nemesített gyümölcsfa**, mint **pályadíj**. A balaton-felvidéki tanítóegyesület a régi szokástól eltérőleg, pályakérdések díjazásául elejtette az aranydíjat, hanem elég praktikus helyette 10 drb nemesített gyümölcsfát ajánl a nevelési oktatás körébe vágó tétel kidolgozásáért. — **Községi iskolák jellege**. Egy felmerült eset alkalmából a vallás- és közoktatásügyi miniszter ama elvi jellegű határozatot hozta, hogy azok a községi iskolák, melyek államsegélyben részesültek, községi jellegüket csak akkor változtathatják meg, ha előbb az illető községek a kapott segélyt az állam pénztárába visszafizetik. Míg azt nem teszik, a községi jelleg megtartani kötelesek. — **Horvátországban** csak most fogják behozni a főigazgatói és tanfelügyelői intézményt. Összesen 2 főigazgatói és 2 tanfelügyelői állás van tervben; amazok a középiskolák, ezek a népiskolák részére. Ki van mondva, hogy ezekre az állásokra csakis oly egyének alkalmazhatók, kik a tanügyi és a pedagógiai irodalom terén kiváló érdemeket szereztek. Az egyik főigazgató illetőleg tanfelügyelő a humanisztikus, a másik a realizmus irányú híve kell hogy legyen. A kinevezést a bán elterjesztése alapján ő felsége eszközöli. A főigazgató évi fizetése 400 frt, 350 frt lakásbér, utazáskor 6 frt napi díj, a tanfelügyelőé 1600 frt, 300 frt lakásbér, 4 frt napi díj. — **Iskola-orvosok**. Az iskola-orvosi intézményt, melyre nálunk már tavaly óta készülnek, Poroszországban legközelebb már életbe fogják léptetni. A tanárok és tanítók ott is, mint nálunk, nagyon rezervált állást foglalnak el az újítással szemben. Attól tartanak, hogy vagy semmit sem fog érni, vagy pedig nagy zavart fognak az orvosok az iskolákban okozni. Boroszló városa tanácsának különben 27 orvos ingyen ajánlotta fel szolgálatát, de a város nem mutatkozott hajlandónak az ajánlat elfogadására. — **Az egyesült államok Amerikában** 300,000 tanító- s tanítónővel bírnak; azoknak összes fizetése 62 millió dollár; egyre jön évi 200 dollár.

Szerkesztői telefon.

Gy. Cs. K. Tkedd. Fogadja szívessegeért előre is köszönetünket. — **P. K.** Igazán nagy kár volt a tinta s papirosért! Mi azt már régibb idő óta tapasztaljuk, hogy némely tanügyi lap abban találja a felekezeti elutasítást, hogy mindazt megtámadja, a mi katolikus, s e célból készítenni oly — sokszor kevésbé alapos — híreket, cikkeket stb., melyek az összes napilapokat már régen bejárták, ha azok nem is függenek össze a tanügygyel, csak antikatholikusok legyenek. Ez aztán liberális felfogás! melyből azonban az illetőket okos szóval kiábrándítani nem lehet. — **R. P. Geszt.** A multa spongyát, a jövőre kifejezett óhajja szerint! — **B. K.** Köszönjük. — **Ty. K.** Cikkét jövő számunk hozza; kiadtuk szakértőnek. — **U. J.** Pozsony. Cikkét már a múlt számhoz is vártam. — **Sz. J.** P.-Csaba. 2 frt 1887-re, hátralék 1885 és 1886 évekre 4 frt. — **Garramparti.** Cikkét a közlendők közé soroztuk.